

Krajowa struktura/ramy kwalifikacji: nowe narzędzie tworzenia programów studiów

Konferencja bolońska
UKSW, 15 stycznia 2009 r.

Ewa Chmielecka, Ekspert Boloński

Proces Boloński - cele

Podstawowymi **celami** kształcenia wyższego w Europie wg dokumentów bolońskich są:

- przygotowanie absolwentów do potrzeb rynku pracy,
- przygotowanie do bycia aktywnym obywatelem w demokratycznym społeczeństwie, także europejskim,
- rozwój i podtrzymanie podstaw wiedzy zaawansowanej (społeczeństwo i gospodarka wiedzy)
- rozwój osobowy kształconych

Cel operacyjny: **stworzenie EOSW**

w tle: podniesienie międzynarodowej konkurencyjności europejskiego szkolnictwa wyższego

Proces Boloński: zadania i narzędzia

Zadania:

- Mobilność studentów i nauczycieli akademickich
- Porównywalność kwalifikacji/dyplomów absolwentów
- Podniesienie jakości oraz konkurencyjności europejskiego szkolnictwa wyższego
- Zróżnicowanie programowe i instytucjonalne
- inne

Narzędzia:

- studia 2 i 3 stopniowe
- ECTS
- Suplement do dyplomu
- Akredytacja europejska
- **Bolońska i krajowe struktury kwalifikacji**
- inne

Proces Boloński

Równowaga pomiędzy trzema czynnikami sprawczymi

- administracją
- środowiskiem akademickim
- rynkiem

konieczna dla realizacji celów bolońskich
(także dla wdrożenia struktury/ram kwalifikacji)

Struktura (Ramy) Kwalifikacji dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego (zwana „bolońską”)

- Opisana w komunikacie z konferencji ministrów w Bergen w 2005 r.
- Uprzednie prace nad nią – grupa Mogensa Berga
- ma służyć jako inspiracja dla krajowych struktur kwalifikacji
- przewidywano, że do konferencji w Londynie (2007) krajowe struktury kwalifikacji będą zaprojektowane, zaś proces ich "samopotwierdzenia" będzie zakończony do 2010 roku

Cytaty (Bergen 2005):

- *Przyjmujemy uniwersalną strukturę kwalifikacji dla EHEA zawierającą trzy główne cykle kształcenia (...) deskryptory generyczne dla każdego cyklu zbudowane są na podstawie efektów kształcenia i kompetencjach oraz przypisanych im punktom ECTS dla pierwszego i drugiego cyklu*
- *Zachęcamy do opracowania krajowych struktur kwalifikacji, które będą porównywalne ze strukturą dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego do 2010 roku i rozpoczęcia prac nie później niż w 2007 roku.*

Cytat (Londyn 2007)

- *Zachęcamy do pełnego wdrożenia takich krajowych struktur kwalifikacji, aby potwierdzenie ich zgodności z strukturą kwalifikacji dla EHEA mogło się dokonać do 2010 roku.*

Krajowe struktury/ramy kwalifikacji w EOSW - stan na czerwiec 2008

- 6 krajów je wdrożyło
- 6 krajów jest na etapie „samopotwierdzenia”
- 12 krajów ma projekty i prowadzi konsultacje
- w 23 krajach trwa proces projektowania (tu Polska)

Dlaczego struktura/ramy kwalifikacji dla EOSW?

Pytanie:

jak zapewnić zarazem różnorodność i porównywalność kształcenia?

Odpowiedź:

poprzez ramy kwalifikacji, w których punktami odniesienia są generyczne efekty kształcenia a nie programy (treści).

Oczekiwania względem Struktury/Ram Kwalifikacji dla EOSW

- porównywalność efektów kształcenia (w wymiarze krajowym i międzynarodowym) – „mapowanie” dyplomów
- wszechstronna informacja dotycząca kompetencji uzyskiwanych przez absolwentów
- informacja dotycząca możliwości kontynuacji kształcenia w LLL
- definiowanie standardów kształcenia poprzez porównywalne kompetencje absolwentów
- „otwarcie” systemu: uznawanie kompetencji nieformalnych

Europejskie Ramy Kwalifikacji dla kształcenia się przez całe życie

Rekomendacja Parlamentu i Komisji Europejskiej z kwietnia 2008:

- 8 poziomów edukacji jako rama odniesienia
- 3 działy:
 - wiedza, umiejętności, inne kompetencje
 - możliwość wprowadzenia dodatkowych deskryptorów
- Kompatybilność z bolońską strukturą kwalifikacji

Europejskie Ramy Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie – poziomy zasadnicze

EQF	Szkolnictwo polskie
Poziom 1	Szkoła podstawowa (co z przedszkolem?)
Poziom 2	Gimnazjum ?
Poziom 3	Szkoła zawodowa?
Poziom 4	Liceum ?
Poziom 5	Studium policealne /kolegia
Poziom 6	Studia licencjackie
Poziom 7	Studia magisterskie
Poziom 8	Studia doktoranckie

Dlaczego ramy kwalifikacji dla EOSW? - powtórzenie

- Międzynarodowa przejrzystość („mapa kwalifikacji”)
- Międzynarodowe uznanie kwalifikacji absolwentów
- Międzynarodowa mobilność uczących się i absolwentów

Bolońska/Europejska struktura/rama kwalifikacji jest rodzajem uniwersalnego „języka” przekładu kwalifikacji zdobywanych w w jednym kraju, na kwalifikacje uzyskiwane w innym kraju.

ale także może być

„quality oriented dynamic tool with vision”

Zatem może być

opisem sytuacji zastanej lub narzędziem reform.

Ramy ogólne dla kwalifikacji

Deskryptory (*wyznaczniki?*) efektów kształcenia

- wiedza - rozumienie (knowing and understanding),
- wiedza jak działać (knowing how to act)
- wiedza jak być (knowing how to be).

czyli (mówiąc po polsku)

wiedza, umiejętności i postawy

(taki zapis deskryptorów przyjęto dla KRK w Polsce)

Jak budować krajową strukturę/ramy kwalifikacji? - etapy prac (*także w Polsce*)

1. Decyzja (*grudzień 2006 r.*)
2. określenie celów, identyfikacja interesariuszy
3. organizacja - powołanie ciał projektujących i zatwierdzających
4. projektowanie (*I etap zakończony jesienią 2007*)
5. konsultacje
6. zatwierdzenie i akt prawny pozwalający na wdrożenie w skali kraju
7. umocowanie administracyjne – podział zadań
8. wdrożenie na poziomie instytucji /programu (*pilotaże?*)
9. weryfikacja, uzupełnianie, poprawki
10. samopotwierdzenie – raport o kompatybilności KSK z EQF.

Który etap w Polsce? Inicjatywy MEN i URM.

Jak budować strukturę/ramy kwalifikacji? - elementy

- Słownik
- Cykle kształcenia
- Deskryptory efektów kształcenia dla cykli kształcenia
- Profile
- Przypisywanie punktów ECTS
- Podmioty i poziomy decyzji w sprawach programów studiów
- Uznawanie edukacji nieformalnej w perspektywie LLL
- Dostosowanie systemów zapewniania jakości (akredytacja!)
- Instytucjonalizacja krajowej struktury kwalifikacji
- Inne elementy

Jak budować strukturę/ramy kwalifikacji? - słownik

Struktura/ramy kwalifikacji dla EOSW (bolońska)

- uniwersalna struktura przedstawiająca zależności między strukturami krajowymi w Europie, dzięki czemu stają się one przejrzyste i pozwalają zrozumieć opisane i potwierdzone zawarte w nich kwalifikacje. Struktury krajowe mogą być bardzo różnorodne.

Krajowa struktura/ramy kwalifikacji

- opis krajowego systemu edukacji, który jest zrozumiały w kontekście międzynarodowym, dzięki któremu można opisać wszystkie kwalifikacje zdobywane i wydawane w ramach szkolnictwa wyższego i który pokazuje wzajemne relacje pomiędzy tymi kwalifikacjami, posługując się kategoriami efektów kształcenia

Kwalifikacje

- tytuły zawodowe, stopnie, dyplomy lub inne świadectwa poświadczające osiągnięcie określonych efektów kształcenia (czasem utożsamiane z nimi)
- ich opis zawiera cykl lub poziom i profil, nakład pracy i kompetencje absolwenta.

Profil

- specyficzny obszar nauczania prowadzący do kwalifikacji (polski „kierunek”), albo też
- szersza wiązka programów z różnych obszarów charakteryzująca się wspólnym celem lub aspektami prowadząca do kwalifikacji (tu możliwe wyróżnienie „akademickiego” lub „zawodowego”).

Inne ważne definicje – przygotowujemy „Pangloss”.

- Definiowanie jest projektowaniem
- Swoboda interpretacji krajowych

Jak budować strukturę/ramy kwalifikacji?

Cykle kształcenia/kwalifikacje/dyplomy

- Trzy podstawowe cykle/kwalifikacje/dyplomy
 - BA - w Polsce licencjat i inżynier
 - MA – w Polsce magister
 - Ph.D. – w Polsce: doktor czy absolwent studiów doktoranckich?
- Pomiędzy nimi (oraz przed i po) mogą być umieszczone poziomy pośrednie. Nie mają one charakterystyki w opisie bolońskim, każdy kraj może je zaprojektować wedle własnej tradycji i potrzeb, ale powinny mieć jasne odniesienie do trzech głównych cykli.
- Charakterystyka generyczna cykli: progresywność kształcenia.

Jak budować strukturę/ramy kwalifikacji?

Przypisywanie punktów ECTS

- Pierwszy cykl: 180-240 ECTS
- Drugi cykl: 90 – 120 ECTS (w tym minimum 60 z programu 2-go cyklu)
- Trzeci cykl: nie ma na razie przypisanych punktów (prace Rady Głównej)

W Polsce punkty przypisuje się za nakład pracy studenta prowadzący do uzyskania określonych efektów kształcenia . . .

(rozporządzenie MNiSzW z października 2006)

Jak budować strukturę/ramy kwalifikacji?

Efekty kształcenia (zamierzone)

- Stwierdzenie, co uczący się powinien wiedzieć, rozumieć i/lub być zdolny zrobić po zakończeniu okresu kształcenia
- Efekty kształcenia muszą być mierzalne/potwierdzalne a ich osiągnięcie wiarygodnie udokumentowane przez instytucję prowadzącą program edukacyjny.
- Rola akredytacji w potwierdzaniu efektów kształcenia.

Jak budować strukturę/ramy kwalifikacji? Deskryptory dublińskie (inspiracja dla Polski).

Bazują na 5 aspektach kształcenia:

- wiedza i rozumienie
 - oraz ich wykorzystanie w praktyce
 - ocena i formułowanie sądów
 - umiejętności komunikacji
 - umiejętności uczenia się
- przygotowane dla trzech cykli kształcenia
 - opisują typowe osiągnięcia studentów uzyskujących dyplom
 - nie mają charakteru standardu programowego/treściowego ale bazują na tzw. „generic competencies” absolwentów
 - nie są specyficzne dla określonych przedmiotów ani dziedzin wiedzy
 - należy je interpretować w kontekście merytorycznym i językowym dziedziny/dyscypliny wiedzy/kształcenia.

Przykład deskryptorów dublińskich dla kompetencji

„przygotowanie do bycia aktywnym obywatelem” (postawy)

Cykl I (BA)

Absolwenci potrafią ... formułować sądy dotyczące istotnych kwestii społecznych lub etycznych.

Cykl II (MA)

Absolwenci potrafią formułować sądy ... na temat odpowiedzialności społecznej i etycznej związanej ze stosowaniem w praktyce ich wiedzy i sądów, rozumieją swą rolę społeczną...

Cykl III (D)

Absolwenci powinni być w stanie przyczyniać się do postępu społecznego i/lub kulturalnego w społeczeństwie opartym na wiedzy.

Przykład deskryptorów efektów kształcenia w Szkockiej Strukturze/Ramach Kwalifikacji dla „zastosowania wiedzy w praktyce”

POZIOM odpowiadający BA

- Stosuje wiedzę w znanym praktycznym kontekście,
- Używa niektórych podstawowych rutynowych praktyk... w sytuacjach o nierutynowych elementach ...
- Planuje użycie umiejętności w określonych sytuacjach, dostosowuje je w razie potrzeby

POZIOM odpowiadający MA

- Pracuje w wielu kontekstach... radzi sobie w sytuacjach nieprzewidywalnych
- Używa wybranych podstawowych technik i umiejętności .. związanych z przedmiotem a także niektórych technik i umiejętności na poziomie zaawansowanym i specjalistycznym
- Praktykuje rutynowe metody badawcze

POZIOM odpowiadający PhD

- Planuje i przeprowadza projekt badawczy
- Używa i udoskonala wiele technik ... na poziomie zaawansowanym i specjalistycznym
- Wykazuje oryginalność i kreatywność w tworzeniu i stosowaniu nowej wiedzy

Oczekiwania względem Krajowej Struktury/Ram Kwalifikacji w Polsce

- Lepsza charakterystyka stopni kształcenia:
 - Ułomność obecnej charakterystyki przez standardy i „ramowe treści kształcenia”
 - Poziomy pośrednie (?)
- Lepsza charakterystyka profili kształcenia
 - „badawczy/praktyczny/ogólny” (?) na podstawie efektów kształcenia
- Lepsza charakterystyka kierunków studiów i uporządkowanie ich listy w stronę „dziedzin kształcenia”
- Przejrzyste określenie zakresu samodzielności w budowaniu programów kształcenia na poziomie centralnym, międzyuczelnianym (sektorowym – krajowym i międzynarodowym) oraz uczelnianym
- Zapewnienie warunków dla większej elastyczności i różnorodności programów kształcenia

Krajowa Struktura/Ramy Kwalifikacji w Polsce - niektóre propozycje

- Projektowanie programów studiów na wszystkich poziomach na bazie „efektów kształcenia” i z odniesieniem do deskryptorów cykli oraz wiedzy, umiejętności, postaw.
- Krajowa lista kierunków studiów zredukowana do dziedzin (dyscyplin nauki?). Określenie deskryptorów generycznych dla dziedzin (kto?)
- Uczelnie same określają nazwę prowadzonych kierunków studiów i przypisują je do dziedzin.
- Uczelnie same projektują programy studiów – rekomendacja do współpracy międzyuczelnianej i międzynarodowej w tym zakresie (patrz przykład chemii, Polifonia, programy Tuning, inne)
- Model akredytacji – patrz przygotowania PKA.
- Instytucjonalizacja – jaki kształt? Czy wspólna instytucja dla całego LLL?
- Rewolucja czy ewolucja?

Krajowa Struktura/Ramy Kwalifikacji w Polsce

Najważniejsze problemy :

- Akty prawne: istniejące i potrzebne
- Relacje pomiędzy strukturą bolońską a strukturą europejską (LLL) – aspekt polski. Koordynacja.
- Profile – czy wprowadzać deskryptory na poziomie krajowym, czy pozostawić do decyzji uczelni?
- Nowa terminologia
- Akceptacja przez środowisko akademickie – kluczowa!
Ważność fazy konsultacji, która rozpocznie się w tym roku akademickim. .

Hasło reklamowe:

„Jeśli chcesz, to możesz; jeśli nie chcesz, to nie musisz.”

Dziękuję za uwagę!